СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 202. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 31-го серпня 1938. No. 202. Jersey City, N. J., Wednesday, August 31, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS in the united states of america. FIVE CENTS elsewhere.

БІРЖЕВІ ПОТРЯСЕННЯ ЧЕРЕЗ ВОЄННІ ЧУТКИ

НЮ ЙОРК. — Просто всі найважніші акції на місцевій біржі впали в понеділок на 2 до 5 пунктів через поважне політичне напруження в Европі.

Був це найбільший упадок ціни акцій від памятного дня 29 березня. На біржу викинено на продаж небувале число акцій, а рівночасно з тим з Европи йшов великий попит на доляри. Поважний вплив на ціну акцій у Ню Йорку мав спад цін акцій на біржах в Европі.

ЯПОНЦІ „ІНТЕРНУВАЛИ" МІНАМИ АМЕРИКАНСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ.

ВАШИНГТОН. — Американський уряд дістав вістку з Китаю, що гарматній човен „Монокасі" не може рушитися на ріці Янгце, бо з усіх боків йому грозять водні міни.

Кораблик закинув якор коло міста Кіюкіян. Японська бльокада на ріці відрізала його від світу. Він має топлива на тиждень, а поживи на два. Ним командує поручник Кларенс Конлен.

РУЗВЕЛТ ПОКИДАЄ ГАЙД ПАРК.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президент Рузвелт виїхав з родиною до Вашингтону.

Там він має відбути наперед конференцію з урядниками департаменту стейту в справі міждержавного положення, а потім вибирається звідти до Меріленду на політичні промови.

ТАЙДИНГЗ КИДАЄ ВИЗОВ ПРЕЗИДЕНТОВІ.

БОЛТИМОР. — Сенатор Тайдингз, котрого усунення з сенату домагається президент Рузвелт, заклинає президента говорити тут про Комітет Промислової Організації.

Президент має говорити проти Тайдингза в цій околиці в День Праці. В своїй заяві Тайдингз натякає на місцеві настрої, ворожі до Комітету.

НЕПОРОЗУМІННЯ МІЖ АВТОМОБІЛЬНОЮ ЮНІЄЮ И ЛУІСОМ ЗРОСТАЄ.

ФЛИНТ (Мішіген). — Юнія автомобільних робітників вислала до Джана Луіса, голови Комітету Промислової Організації, телеграму з домаганням, щоб він не мішався в її справи.

Уряд відділу 18 цеї юнії зажадав від головного уряду юнії зірвати звязки з Комітетом.

ПЛЯНУЮТЬ РЕВІЗІЮ СУСПІЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ВАШИНГТОН. — Федеральний уряд уже поробив пляни щодо ревізії закону про суспільне забезпечення. За два тижні мають початися конференції конгресових провідників у справі розведення приготового слідства для цеї реформи.

РЕКОРДОВИЙ ПЕРЕЛЕТ АМЕРИКИ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС. — Майор Александер П. де Северський, літаковий інжинір і фабрикант, перелетів з Ню Йорку сюди за рекордовий час 10 годин і 3 мінути. Звичайно летів величезною висотою часто зо скорістю понад 300 миль на годину.

ХОЧУТЬ КАНДИДАТУРИ ДЮІЯ НА УРЯД ҐУБЕРНАТОРА.

НЮ ЙОРК. — Провідники Републиканської Партії цього стейту вже рішилися ставити кандидатуру Томаса Е. Дюія, державного прокуратора, що тепер веде процес проти Джеймса Гайнса, на уряд стейтового ґубернатора.

Хочуть теж, щоб теперішній ґубернатор Лімен, що кандидував з Демократичної Партії, кандидував на становище сенатора в конґресі.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД ОСТЕРІГАЄ НІМЕЦЬКОГО КОНСУЛЯ.

ВАШИНГТОН. — У порозумінні з федеральним урядом Пол МекНот, високий комісар Филипинських островів, остеріг німецького консуля Саковського, щоб він не мішався у внутрішні справи Америки, а саме не грозив членам Німецького Клюбу в Манілі, що як вони не зрезиґнують з Клюбу через приналежність до нього жидів, він скасує німецькі пашпорти німецьких громадян, що належать до Клюбу.

БРАЗИЛІЙСЬКА ДИКТАТУРА ПРОТИ ЧУЖИНЕЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО. — Федеральний уряд почав доходження проти Німецького Вітрильного Клюбу за ширення в Бразилії націстичної пропаґанди.

Президент Бразилії, Варґас, що є властиво диктатором краю, розвязав усі товариства, звязані з заграничними політичними ґрупами. Німецького Вітрильного Клюбу зразу не рушали, бо він мав статут атлетичного товариства.

ДОБРІ СУСІДИ.

Коли президента Рузвелта спиталися газетярі, що він думає про те, що коло його маєтку в Гайд Парку, Ню Йорк, спровадилися „ангели" з муринської церкви „Фадера Дівайна", Рузвелт заявив, що він певний, що мурини будуть поводитися як добрі сусіди. Світлина представляє справді добро-сусідську сцену в Гайд Парку: на авті при кермі сидить президент Рузвелт; пані Рузвелтова схиляється на авто зпереду; на ступні авта сидить нюйорський посадник Ля Гвардія; наліво пані Ля Гвардія й конгресменка Каролайн О'Дей з Ню Йорку.

ПОЧАВСЯ ТРЕТІЙ ТИЖДЕНЬ ПРОЦЕСУ ПРОТИ РЕКЕТІРІВ.

У понеділок почав процес проти Джеймса Гайнса, окружного лідера Тамані Голу, в Ню Йорку, третій тиждень. Заповідають, що процес потриває ще принаймні пять тижнів.

КОЛХОЗНИЙ ЛАД В УКРАЇНІ НЕ ЗАКРІПЛЮЄТЬСЯ.

„Известия" з 6. 8. 38 подають звіт із засідання ЦК КПбУ, яке займалось колхозними справами. В селі Іваново-Благодатнєвське, колхоз „Поновлена Земля", Великовисківського Району, Одеської Области, начальник колхозу Колот віддав на власну руку 10 гектарів землі місцевій МТС і 6 гектарів районному відділові звязку. Окремим селянам він віддав до вжитку значно більші участки доброї землі, як то дозволено Москвою. Дальше ціле управління колхозу віддало одноосібникам у користування добрі землі, а вдовам та матерям червоноармійців віддавали погані землі. Дальше, управління колхозу розпродало колхозні свині, коні і скот та сіно на власну руку, так, що колхоз остався без нічого.

БОЛІВІЯ И ПАРАҐВАЙ ЗАКІНЧИЛИ ВІЙНУ ЗА ЧАКО.

У понеділок наступила в Буенос Айресі, Арґентина, обміна ратифікаційних актів угоди між Болівією й Параґваєм про закінчення війни за провінцію Чако.

ЗАПОВІДАЮТЬ ОДІННЯ ЗО ЩИРОГО ЗОЛОТА.

Д-р Чарлз Ґибсон, лікар в одному лондонському шпиталі, каже, що йому вдалося знайти спосіб виробляти одіж зо щирого золота. Запевняє, що така одіж буде тривати вічно й тому буде дешевша, ніж коштовніша одіж, що її тепер продають по крамницях. Золота тканина буде мати менше ніж 10 тисячних цаля грубости.

ГОСТРА КАМПАНІЯ МЕКСИКАНСЬКОЇ ПРЕСИ ПРОТИ АМЕРИКИ.

Від ноти Кордела Гола, американського секретаря стейту, в справі конфіскати американських маєтків у Мексику виступи мексиканської преси проти Злучених Держав сильно зросли. Преса обурюється головно на домагання заплачення американцям винагороди за сконфісковані землі.

Тимчасом показується, що мексиканський уряд заплатив принаймні одному мексиканцеві за землю, сконфісковану урядом.

ЛЕВ У ЦЕРКВІ.

До одної церкви в Амстердамі, Голяндія, підчас недільного богослуження зайшов лев. Був це один з двох львів, що втекли ранком із цирку. Підчас проповіди лев вскочив до церкви й побіг поміж рядами лавок до вівтаря. Лев скочив на вівтар, а зібрані вірні кинулися до виходів. Незадовго надійшли циркові доглядачі й зловили льва.

НЕМА РІВНОСТИ В СССР.

„Известия" з 6. 8. 38 роблять зприводу початку нового шкільного року таку заяву: Шлях до соціялізму доведе до перемоги, якщо міліонові маси селянства будуть їти рівнорядно з робітничою клясою і якщо робітнича кляса буде без відхилень керувати трудящими масами. Сільський учитель повинен знати, що без такого керівництва не може існувати диктатура пролетаріяту, а без диктатури не може бути держава незалежною і свобідною. Головне завдання учителя — це стати одною з ланок, що вяжуть селянські маси з робітничою клясою.

(Виходить, що досі проклямована рівність усіх і надалі остається теорією, що селянство не стало пролетаріятом та що дальше міський пролетаріят панує над селом і вживає всіх заходів для того, щоб опанувати село).

ШВАЙЦАРІЯ ВИКИДАЄ НЕБАЖАНИХ ЧУЖИНЦІВ.

„Ноє Цірхер Цайтунґ" з 11. 8. 38, ч. 1419 (вечірнє видання), подає, що на державній раді в Берні вирішено заборонити „Словацькій Раді" з осідком у Женеві її дотеперішню діяльність і пропаганду, яка звертається проти Чехословаччини. Заборонено теж видавання півмісячника „Кроація Пресс". Редакційний матеріял забрала державна прокуратура. Про обі справи реферував перед радою міністер Мотта, який свого часу, як Москву приймали до Союзу Націй, виступав в обороні України і Грузії. В звязку із згаданими заборонами викинено зо Швайцарії журналіста Андрія Тамаша з Женеви, мадярського підданого, що він словацько-промадярську політику в Женеві, та юґославського підданого Крума Пандзіча з Фрібурґу, що він хорватську протисербську політику в Швайцарії. Притому доводиться згадати, що Андрій Тамаш був досить тісно звязаний з колами, зглядно з власником бувшого українського бюра в Женеві, п. Макогоном, та з бюром п. Макогона в Лондоні.

ВОРОЖА РОБОТА НА ЖНИВАХ.

„Комуніст", ч. 21. з 7. 8., подає, що залишування колосків на полі після жнив це не неуважливість працівників, тільки діло ворогів народу і колгоспного ладу. Дотепер партія не звертала на це належної уваги. Тим способом хотять націоналісти знеціннити колгоспний трудодень. В областях Винниця і Полтава маються велике поширення антикомбайнових настроїв. Хліб збирають не комбайнами, а косами та серпами. Комбайни стоять. Трапляються й окремі виступи проти комбайнів. Газета зве їх саботажами та протидержавною практикою, бо все те затягає жнива та збільшує страти зерна.

НІМЕЧЧИНА ТВЕРДИТЬ, ЩО ВИБУХ ЗБЛИЖАЄТЬСЯ

БЕРЛІН. — Представник уряду заявив, що остання політична криза в Европі стає надзвичайно гостра і грозить вибухом. Вибух наступить у половині вересня. Вину за те Німеччина спихає на чеський уряд, кажучи, що він досі не зробив нічого конкретного, щоб облекшити долю судетських німців. Рівночасно з тим Гітлер далі обїздить кордони Німеччини здовж Франції і Швайцарії та оглядає укріплення. Сотки тисяч робітників працюють біля укріплень.

Німецькі урядові кола незадоволені з промови англійського міністра Саймона, в якій він на адресу Німеччини висказав грізну осторогу. Ця промова для німецьких кругів не є вповні ясна, і вони очікують повороту англійського амбасадора до Берліну, Гендерсона, щоб зажадати докладних вияснень.

АНГЛІЯ ЗАДУМУЄ ЧЕРГОВУ ОСТОРОГУ.

ЛОНДОН. — На днях збирається на важні наради англійський кабінет міністрів, щоб обговорити теперішнє положення. Всі є того переконання, що після нарад англійський уряд вискаже на адресу Німеччини ще одну, виразнішу осторогу. В цілій Англії панує велике поденервування. Перший раз усі ґазети однодушно піддержують політику премієра Чейберлейна. Навіть пацифісти твердять, що вразі потреби Анґлія мусітиме втрутитися в европейську війну.

НЕВДАЧА ЛОРДА РОНСІМЕНА.

ПРАГА. — Лорд Ронсімен зазнає в своїм посередництві невдач. Великий опір ставить йому провідник судетських німців, Генляйн. Останній не хотів послухати його ради і явитись на наради з президентом Чехословаччини, Бенешем. Він тепер виразно підкреслює, що шляхом переговорів від чехів нічого не дістане, тому мусить уживати інших способів. На переговори з Бенешем він правдоподібно вишле свого заступника, Кундта. Та мало хто вірить, щоб з тих переговорів щонебудь вийшло. В міжнародних політичних колах розійшлася така чутка, що Гітлер тихцем запропонував Чехословаччині, щоб вона добрим способом віддала Німеччині судетських німців, а Німеччина за те загарантує повний спокій Чехословаччині, а навіть візьме її в оборону перед іншими. Є також чутки, що Анґлія, коли все інше покажеться неуспішним, буде піддержувати і цей останній проєкт, щоб не допустити до вибуху світової війни.

ФРАНЦІЯ СПОКІЙНА.

ПАРИЖ. — Назагал вся французька публична опінія є дуже спокійна. Пояснюють це тим, що Франція вповні рішилася прийти на поміч своїй союзниці Чехословаччині і тепер нема їй чого денервуватись; вона пильно слідкує за розвоєм подій. Та рівночасно Франція також готовиться до війни. Вона зарядила маневри в тих стратеґічних місцях, у які, на її думку, моглаб ударити Німеччина. Також в окремих околицях коло Швайцарії, де вона занедбала була свої фортифікації, зачинає тепер їх гарячково будувати, а то тому, що боїться, що німці можуть пуститися на Францію через Швайцарію.

В Парижі розійшлася чутка, що до війни таки не прийде, бо проти цього гостро виступає німецька армія. Остання була проти заняття й укріплення прирейнської смуги; була проти заняття Австрії і тепер є проти заняття судетських німців. У перших двох випадках переміг Гітлер зо своїми однодумцями. Але до вибуху світової війни німецька армія таки не допустить, бо знає найкраще свої слабі сторони.

ФІНАНСОВИЙ ПЕРЕПОЛОХ В ЕВРОПІ.

ЛОНДОН. — Внаслідок воєнного страху в фінансових европейських колах панує страх за їхні капітали. Золото починає втікати з Европи до Америки. Фунт стерлінґів і голяндський ґульден, які дотепер уважалися найтвердішою европейською валютою, спали на вартості по кілька центів на одним.

ЮВИЛЕЙНІ СВЯТА В ДРОГОБИЧЧИНІ.

ЛЬВІВ. — По всіх українських селах далі відбуваються ріжного роду ювилейні свята, які скупчують українські селянські маси біля української ідеї. В останніх часах відбулися такі ювилейні свята з нагоди 70-ліття „Просвіти" в таких селах Дрогобиччини: Унятичі, Дережичі, Винники, Сторонна. В кожнім святі брали участь тисячі українських людей.

РОЗКОПИ В КНЯЖОМУ ГАЛИЧІ.

ЛЬВІВ. — Розкопи в княжому Галичі тревають далі під наглядом д-ра Я. Пастернака. Помагають у тому безплатно члени табору праці „Орлів". Розкопи дістаються до саркофагу, в якому зложені тлінні останки галицького князя Осмомисла. Також ведуться пробні розкопи в сусідньому місці, званому „Золотий Тік".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

МАДЯРСЬКІ ЗАЛИЦЯННЯ

Ґазети всіх країн писали широко про врочисті приняття, що їх улаштував німецький диктатор Гітлер мадярському диктаторові, адміралові Горті. В цей спосіб про Мадярщину заговорено знову як про країну, довкола котрої обертається політика світу.

Не говорено так про неї ще від часу, як договором у Тріяноні розібрано старе мадярське королівство, що мало 125,000 квадратових миль поверхні й 25 міліонів душ населення, і полишено йому лише 35,000 квадратових миль та 9 міліонів душ населення. Решту забрано від Мадярщини й віддано сусідам: Румунії, Юґославії й Чехословаччині.

Мадярщина ніколи не погодилася душевно з тими втратами й дивилася на забрання цих країн як на забрання своєї віковічної власности. Відколи підписала договір у Тріяноні, вона не переривала заходів, щоб добути ці країни назад під свою владу.

Мала вона в цьому досі лише незначні успіхи. За поворот до Мадярщини заявлялися люди мадярської національности, що попали під немадярські держави, передовсім у Румунію. За поворот до Мадярщини говорили інколи деякі ґрупи серед словаків. Існувала така ґрупа серед закарпатських українців, ґрупа, національно несвідома.

Кілька літ тому ґетьманський ідеольоґ Липинський виступив був з заявою, що Мадярщина добилася признання своїх претенсій до Закарпаття від Скоропадського.

Все це були невеличкі успіхи. Проти міждержавних заходів Мадярщини добиватися назад забраних їй країн створили держави, що з цього забрання скористали, так звану малу антанту, що за першу свою ціль поставила не дати Мадярщині забрати назад утрачені в Тріяноні країни.

Тепер мадярський диктатор Горті поїхав у гості до Німеччини, де його німецький диктатор витав незвичайно виставними парадами. Ґазетярі описували паради, але не парадами властиво вони цікавились, а сутньою натурою цілей, у яких цю параду зроблено. До якого порозуміння пюийшли між собою оба диктатори? Які спільні цілі поставили для свого порозуміння? Проти котрих держав мають вони звертатися? Чого мають вони добиватися спільними силами? Чого хоче зо спілки Німеччина, а чого Мадярщина?

Очевидно, і для нас цікаві ці питання, бо й без того не було, щоб там не говорено про Україну. Навіть якби про Велику Україну не говорено, то про закарпатську Україну певно говорено. Поперше, за неї здавна хоче говорити Мадярщина, а подруге, вона набрала нової ваги, як почерез неї мали пустити залізницю для сполуки Чехословаччини, Румунії й Росії.

Та власне цих справ ґазетярі, не зважаючи на найкращі зусилля, ще не розвідали. Лишилися запевнення про спільність інтересів Німеччини й Мадярщини, заяви злуки долі, що сягають далеко в минувшину, але сутнього значіння порозуміння та його розмірів покищо ще не відгадано.

РУМУНСЬКИЙ СТАТУТ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ

Під натиском сусідньої Німеччини та за порадою західніх великодержав — Анґлії і Франції чехословацький уряд зробив перегляд державної конституції і виробив „національний статут", яким забезпечуються широкі права для національних меншин Чехословаччини. Цим статутом не вдоволилася судетсько- німецька партія. Вона ставить більші вимоги, а при тім її піддержує німецький уряд. Ця справа набрала міжнародного розголосу; вона була обговорювана неодин раз також у британськім парляменті. Врешті, як відомо, за згодою анґлійського уряду виїхала в Чехословаччину делеґація знавців під проводом лорда Ронсимена з метою довести німців і чехів до згоди.

Приклад Чехословаччини занепокоїв румунські урядові чинники. Кожному неприемно, коли чужі люди вмішуються у внутрішні спрви держави. А таких внутрішніх справ Румунія має дуже багато. Тут і мадяри, і німці, і українці, і болгари, і москалі (в Басарабії) і навіть турки. Ці народи (крім українців) мають свої держави, які не байдужим оком дивляться на те, як Румунія гнобить свої меншини. Щоб не приїхав до Букарешту якийсь новий лорд Ронсимен, румунський уряд рішив наперед видати свій національний статут, що має нібито задовольнити меншини і так примирити їх з румунською державою.

Основні думки румунського національного статуту є в тім, що від моменту його видання всі громадяни Румунії мають дістати рівні права без огляду на їх віру і національну приналежність. Національностям Румунії дозволяється мати власну пресу, можуть вони вживати рідної мови приватно (вдома) і в господарськім житті (в торговлі та в промислі), в публичних сходинах і в релігійних обрядах. Також у суді має бути дана полегкість для вживання мов нерумунських народів. В тих громадах (селах і містах), що мають значне число нерумунів, статут обіцяє давати державні допомоги на школи, на добродійні установи і на церкви. Колиж у громаді є нерумунська більшість, то її мова може бути вживана також в урядах місцевої самоуправи. Але всі протоколи, однаково, треба писати тільки румунською мовою. Прохання до урядів дозволяється писати також мовами меншостей, але обовязково з румунським перекладом. Всіж державні оголошення мусять виходити лише державною мовою. Статут має також допустити нерумунів до державної служби.

Це все, що містить у собі статут, про який румунська урядова пропаґанда прокричала в світі, як про величезний здобуток народів під румунським пануванням. Коли глянути в параґрафи цього статуту, то видко, що він дає менше, ніж обовязання Румунії перед Союзом Націй. Румунія ті зобовязання, дані по світовій війні, ганебно потоптала. Хтож може повірити, що вона додержить приписів свого власного „національного статуту"?

Ні для кого не є тайна, що цей новий дипльоматичний хід румунського уряду вийшов унаслідок впливів із закордону. Найміцніше зорґанізована мадярська меншина в Румунії має широку допомогу для себе з Угорщини. Також німці в Семигороді та в Басарабії стоять у тіснім звязку з державою Гітлера. Ці обставини примусили румунський королівський уряд до видання національного статуту. Можна думати, що дещо з обіцяних у статуті прав здобудуть мадяри, німці і болгари. Нас мусить інтересувати доля українських братів під румунським ярмом. Нема української держави, то й нікому за них заступитися. Супроти українців Румунія відновила найгірші способи винародовлення часів царської Росії та королівської Угорщини. Чи „капне" дещо й українцям у Буковині та в Басарабії з того куцого „національного статуту"? Хоч нема української держави, яка моглаб натиснути на Румунію, то й власна сила міліона українців під румунською владою моглаб дещо зробити. Але вся біда в тім, що занадто „мягкі" наші буковинці і що замало свідомости є серед українців басарабських. Найбільша небезпека для нашого відродження в нас самих. Був час, коли мала свідомість нашого народу й інтеліґенції в Галичині не давала українцям використати законів конституційної держави — Австрії. Мала свідомість і незорґанізаваність українців у Чехословаччині не дає їм здобути автономію, заґарантовану міжнародніми договорами. Боїмося, що й тепер у Румунії за стіл сядуть тільки ті народи, що добре штовхають ліктями. Ті, що пізно ходять, не дістануть і окрушини.

С. М.

НА ПЕРЕЛОМІ ЕПОХИ

Сучасний історичний етап відзначається головокружним черґуванням подій та явищ. До речі та з користю для читаючої публики порівняти деякі характеристичні для цього нашого часу моменти з довоєнним часом і зробити спробу перспективного висновку на майбутнє.

Перша й основна признака сучасної доби є **непевність житття і майна.** Не маючи наміру ідеалізувати довоєнні часи, що мали теж свої темні сторони, треба сказати, що в рамках ясно і точно здефініованого, але щодо змісту ліберально інтерпретованого закону, для довоєнної людини стояли отвором можливості свобідного почину, свободи змагань, свобідного визнавання і голошення ідей та ідеалів. У господарській ділянці людина до війни була необмеженим посідачем свого індивідуального майна. Пашпортовий примус існував тільки в царській Росії, а державне втручання у господарський процес передбачене було тільки на випадок виняткового стану, головним чином на час війни.

Позбавлювання прав громадянства на основі звичайного судового засуду, а навіть без ніякого засуду, як це тепер діється дуже часто напр. у Німеччині, Советськім Союзі, Італії та в інших державах — річ у довоєнних часах майже безприкладна. Без історичного прецеденсу є такі дальші факти та явища актуальної сучасности: заведення у Советськім Союзі колгоспного невільництва; прикріплювання людей як бездушної машини до фабрик і заводів (аракчеївщина); безапеляційне забирання державою плодів праці громадян; масове вязнення по концентраційних та ізоляційних таборах з такими нелюдськими, варварськими методами, як напр. на Соловецьких островах у большевії; нищення домів молитви і церков, каплиць і монастирів, а в додатку переслідування священиків, монахів і монахинь.

Колиб довоєнні, а навіть воєнні мерці могли встати з гробів і кинути оком на такі „досягнення" повоєнного часу, то хіба подякувалиб за такий „земський рай" і без жалю вернулисяб туди, звідки прийшли.

На господарськім відтинку в повоєнному часі діються не менші дива. Гріш — один з найголовніших обмінних засобів і забезпеки вартостей людської праці — отой, як у довоєнному часі говорено, „nervus rei" виконує тепер ролю, коли не звичайного суспільно-господарського обману, то щонайменше ілюзії. Є ціла низка держав, яких валюта не має майже ніякого забезпечення, де твердий гріш є нецікавою бляхою, а паперовий друкованою бібулою. Під стосами цієї бібули, на яку громадянин розмінював свої реальні вартості, погребано безліч маєтків та людських екзистенцій не тільки в часі гомінкої інфляції, але й тепер, коли тиха інфляція в деяких державах є незаперечним фактом. Твердження німецьких нац.-соц. теоретиків, що гріш не мусить мати забезпечення у золоті, цінних паперах, або вартісних девізах, що, мовляв, гріш є собі тільки мірилом і показником виконуваної праці — є побудовані на крихких основах і в німецьких обставинах є ці міркування типовим засобом виправдування прикрої дійсности. А коли не стане сировини до праці, яку вартість матиме друкований як гріш папір і забавкою яких дітей буде грошева бляха?

Друга признака сучасної повоєнної доби є **крайня нетолеранція у міжнаціональних і міждержавних відносинах.** Девізу диких часів і темних епох „сила перед правом" у багатьох державах утотожнено з державним інтересом, а теорія про расову вищість і нижчість довела до небувалих переслідувань і перекидування соток тисяч, коли не міліонів людей, як копаний мяч з одної країни до другої. Ломання і топтання міжнароднього права у відношенні до покривджених долею народів і взагалі людських збірнот стало буденним, звичайним, хоч загрозливим явищем. Конфлікт між Апостольською Столицею і тотальними режімами на тлі сіяння расової ворожнечі, метушня довкола Чехословаччини через неполагодження національних проблем — це тільки виривки з понурого образу дійсности.

А на ґрунті цієї дійсности маркантно рисуються великі міжнародні явища і події:

1) большевизм і протибольшевицький світ; 2) вісь Рим-Берлін і французько-анґлійська антанта; 3) велико-британський імперіялізм і пробуджений до життя магометанський світ; 4) противенства інтересів японського імперіялізму з одного боку з інтересами советського, американського, анґлійського, французького та китайського імперіялізму з другого боку. У звязку з цим маємо низку воен: в Еспанії, в Китаю, на кордонах Манчука і Кореї та стан, подібний до війни в Палестині, коли не спинюватись довше над постійним воєнним станом, що від 20 років без перерви існує на території Советського Союзу між міліоновими загонами Чека і вічно активними, змагаючими до незалежности немосковськими народами, в першу черґу між червоною Москвою й Україною.

Третя признака нашої доби — **це небуденні в історії людства зброєння всіх без винятку держав світу.** Озброюються і моторизуються всі держави, втягаючи до цього навіть молодняк від 14 року життя. Кожна держава — воєнний табор. Такого розцвіту воєнного промислу, в який вкладається три четвертини всіх державних засобів і в якому днями й ночами рекордним темпом працюють десятки міліонів робітників і робітниць, не передбачив ніякий довоєнний мрійник і фантаст. І хто міг до війни припустити можливість існування у державах величезних, на десятки кільометрів широких, а на тисячі кільометрів довгих прикордонних областей, що найкращу землю замінять у непроглядний фортифікаційний ланцюг, як це бачимо на большевицьких кордонах від Північного океану до Чорного моря, на французьких та німецьких кордонах — на так званих лініях Мажіно, Зіґфрід-Гінденбурґ і так далі і так далі — майже в усіх европейських державах? Виселювання, або обмежування у правах громадян цих укріплених прикордонних областей — річ занадто близька й відома.

Так виглядає у дзеркалі фактів і подій стан повоєнного людства, людства найвищої матеріяльної техніки, до якої вспів дійти „homo sapiens".

Для заокруглення цілообразу, хочемо зазначити в білянсі того нового, що нам принесла повоєнна доба, ще деякі характеристичні моменти, що ріжнять її від передвоєнного часу:

До війни не гомоніло так голосно гасло про самовизначення народів і ніхто не займався „волевим націоналізмом". Не було Ліґи Націй і постійного роземного трибуналу в Газі. Не було ніякої соціялістичної держави за зразком Советського Союзу і не було тотальних держав. Не було грошей без покриття, митних барієр що кількасот кільометрів і не було — війни без виповідження.

Повоєнні часи — це тверда школа життя для окремої людини і для цілих народів, зокрема бездержавних. У конвульсіях, від яких вється увесь світ, і в хаосі, який був початком також вселенної, родиться новий світ, інший від довоєнного, ще не виразний зпоза мряки противенств і, видається нам на перший погляд, недоречностей. На наших очах іде переворот соціяльних відносин глибше, ніж це без вдумчивої аналізи можна завважити; виринають іще неясні обриси якогось іншого господарського ладу; моральні, етичні й фільософічні цінності перетоплюють у горнилі суперечних іще течій у щось нове; потенція національного чинника зростає, часом у хоробливих іще проявах, політична структура світу заломлюється і шукає нових форм для наладнання взаємин між державами й народами. Стоїмо на грані окремих епох.

Український нарід мусить розуміти, що в такім переломовім часі кожний день, кожний труд, навіть кожний удар має його ще більш загартувати. Безупинною працею, витревалістю, характерністю та жертвенністю мусимо встоятись і добути собі належне місце у світі, що родиться.

(„Діло").

— Ганю, чи ти дала золотим рибкам свіжої води?

— Прошу пані, вони ще не випили вчорашньої.

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина друга

64)

Плита швидко розпеклася на червоно. У пивниці запахло згорілим мясом. Скалічене й споганене тіло тієї, що була колись молодою гарною дівчиною й борцем за волю України, ще раз конвульсійно затріпалося й натягнуло шнур. Зашкварчали підгорілі ноги...*) Все скінчилось...

У таких муках згинуло цих двоє українських героїв: старий доктор, чужинець по крові, й молода дівчина, селянка. І найлютіший звір не мучить так своєї жертви, як мучили їх рафінований злочинець-лотиш і член галапасного народу в імя братерства і щастя людства. А причинився до того свій, українець...

Доконавши роботу, чекісти зложили трупи в кутку, накрили рогожами, а самі потягнулись до вина. На столі зявилися закуски. Люди вмирали у той час сотнями тисяч з голоду, матері їли дітей, а в оборонців працюючих стіл угинався від дорогих вин і закусок.... Сміялися, жартували, припрошували зрадника, але він зразу відмовлявся. Не міг збагнути, чому він пристав до цих звірів... Поривався сказати їм, бодай виганьбити, і боявся за своє життя. Чув, що довго не видержить... На розпити, що з ним, відповідав сумно:

— Товариші... Я розстріляв людей немало, бо вірив, що ця кров жертвується на добро працюючим. Але такої гидкої роботи, як нині, я не бачив. Хіба виродки, садисти можуть так мучити людину. Вони були ворогами радянської влади і їх треба було розстрілити; це я розумію. Але вони вищі від нас. Вони віддали життя за те, в що вірили... А ми не люди, а звірі, товариші.

— Ось як співаєте... — злорадно засміявся Бреґман. — Симпатизуєте контрреволюціонерам!... Може з тюрмою знайомитись бажаєте?

— Покинь, товаришу, — здержував Бреґмана опянілий Расса. — Хіба не бачиш, що це інтеліґент, білоручка?... Вперше побачив, як допитують, ну й душа затріпалась... Послужить советам, то привикне...

— Не погрожуйте мені! — вибухнув Жидківський. — Всю війну я боровся в небезпеках за комунізм. Бував у розвідках по ворожих штабах, а ви де були?! Мордували безборонних у запіллі...

— А ви продавали комуністів ворогам... Працювали тому, хто більше дасть! — злобно відрізав Бреґман.

— Покиньте, товариші! — втихомирював їх Расса. — У вас слабі нерви, товаришу Жидківський, от і все... Ліпше пиймо... По праці належиться розривка... А в ночі жде нас дальша праця... Пийте! — підсунув Жидківському склянку.

Пили всі, а найбільше пив уповажнений київського Чека: Петр Жидківський. Заливав вином останні проблиски сумління...

XVIII.

Чекісти пили до вечора; не прочували навислої над їх головами грізної Божої кари. Думали про нові кріваві розправи, пяними мізками плянували нові коверзи супроти безборонного села, бачили себе вже всесоюзними комісарами, у вигоді та достатках. Навіть неписьменний Верьовкін забажав бути бодай ґуберніяльним сатрапом. А того й не знали, що ні одному з них не суджено побачити завтрішнього сходу сонця... Пили, а на столі зявлялися все нові і нові пляшки.

Не чули, як у місті раптом зірвалася стрілянина, заклекотали скоростріли. Не порушилися й тоді, як у кімнату вскочив тверезий вартовий чекіст і викрикнув дико: „Спасайтеся! Бандити захопили місто! Вже на тюремному подвірю!" Пяні не розуміли. Лише жид Бреґман, що випив небагато, викрикнув зухвало:

— Бандити?! Давай їх сюди!... Зараз з ними розправимося!...

— Банда захопила тюрму! — товкмачив переляканий на смерть чекіст.

— Нема бандитів! — задубілим язиком лепетав Расса. — Тут їх головачі лежать...

А Жидківський водив посоловілими очами, нічого не розуміючи, й дивувався, як він опинивсь у цій компанії.

Спамяталися трохи тоді, як покотився проколений вартовий чекіст, а в дверях побачили повстанців і звільнених арештованих, та запізно... Безладно відстрілюючись, утекли до суспідньої пивниці. Та не встигли зачинитись, як їм у слід полетіли дві ґранати... Пяні не здогадалися чим скоріше їх викинути. Подвійний громовий гук і звідти понеслися благальні зойки й стогони...

Луганський з кількома повстанцями кинувся туди. Всі уповажнені збилися в куті. Коло дверей лежали три конаючі, розірвані ґранатами. У другому кутку стогнав і лаявся матюками поранений Верьовкін.

— Повитягати їх! — скомандував Луганський.

Повстанці відібрали пяним револьвери. Дужі селянські руки за шиворот, наче щенят, виволікли уповажнених. Аж при світлі завважили, що Расса неживий. Десь певно у метушні пустив собі кулю в лоб. Пяний жив і мордував, пяним вибравсь і на той світ. Бреґман і Жидківський пручалися, старалися звільнитись, та штовханці під ребра успокоїли їх. Кланцали зо страху зубами. Одначе жидівська натура вміє скрізь знайтися. Настрашений Бреґман попрохав Луганського:

— Пане отамане! Чи мене не вбєте, як я скажу вам щось дуже важне?

— Говори! — хмуро озвався Луганський.

— Ви знаєте хто це? — кивнув головою на Жидківського. — Він був при штабі Петлюри нашим аґентом.

— Ось як?! — загомоніли повстанці. — Тому так скрізь виловлювали наших. Повісити гада! Юда Христопродавець! — підходили й плювали йому в обличчя.

Луганський здержав їх.

— Заждіть, усім їм буде суд і розправа — сказав потиху. Поглянув по кімнаті і побачив прикриті рогожами трупи. Відкрив і пізнав їх. Жахнувся. Наказав закликати Чорного, що сподівався знайти дорогих йому людей живими й обшукував кожну камеру.

Швидко прийшов Чорний. Ще в дверях кинув понуро Луганському:

— Нема, брате, не знайшов.

Луганський мовчки показав рукою у куток. Повстанці розступилися. Чорний кинувся туди. Болючий крик вирвався з його грудей. — Запізно!... Гади! Кровопийці! — Припав до зніваченого тіла дівчини, цілував і пестив її; заходився розпучливими риданнями без сліз:

(Кінець буде).

*) Подробиці смерти Галієва й Віри Бабенко розповідав авторові в большевицькій тюрмі вязень з Катеринославщини ще в 1923 році. Подія відбулася в Катеринославі, лише автор переніс її у Кривий Ріг. Жидківський і Расса — дійсні особи, що відіграли в смерті Галієва і Віри головну ролю.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

МОЇ ВРАЖІННЯ З КАНАДИ.

Я була дуже рада, коли всіла на поїзд, який з Ню Йорку через Бофало мав завезти мене аж до Торонта, Онтаріо, на Пяту Краєву Конференцію УНО Канади. Раділа я тому, що це перший раз мені доводилося виїжджати поза межі Злучених Держав Америки. Подруге, я хотіла запізнатися з нашими українцями, що розжилися вигідно на широких преріях та горах Канади, від Атлянтику по Пацифік.

Тому мені було дуже мило стрінути вже перші познаки канадійської атмосфери, коли ми тільки переїхали границю: широкі лани скошеного збіжжя, що так близько нагадували пшеничні поля нашого розкішного Поділля!

Канадійці — це теж велика антитеза до наших американців. Вони ходять повільно, з повагою, гордо. Здається, що кожний крок їх обчислений, кожний рух голови має своє окреме значіння. А ми, американці, в порівнянні з ними, такі меткі, „задихані", все кудись спішимо, щоб іще скорше звідтіля вертатись.

Алеж бо Канада це рільничий край, який витискає „печать свого духа" й на своїх спокійних мешканцях. Вони також мають деякі спільні риси характеру з американцями: працьовиті й ощадні. Одним словом: англьосакси!

В Торонті відбувається Краєва Конференція Українського Національного Обєднання, вже повно українців з усіх кутків Канади. Приїжджали вони з півночі, з заходу; були між ними фармери, гірники, професійні робітники, одним словом: представники усіх шарів нашої еміґрації в Канаді.

А українська молодь! Яке враження вона робить на вас, коли ви нагло опинюєтеся серед десятків дівчат чи хлопців, які ніколи не бачили України, а які так гарно щебечуть по українськи! Їх мова чиста, без англійських додатків. Мається враження, що це не якийсь зїзд чи конвенція української еміґрації, але української молоді десь у Львові, Коломиї чи Тернополі...

Делеґати прибули у великому числі. Але ще більше ви бачите гостей, які спокійно та з заінтересуванням прислухуються до нарад зїзду. Час до часу чуєте грімкі вибухи оплесків. Це нагороди за признання чи успіх тих, що перед зїздом здають звіти зо своєї праці. Але потім публика знову втихає і промовці дальше говорять. Вам хочеться самому говорити, бо, звичайна річ, до виробленої публики далеко приємніше промовляти. У пятницю, 22-го липня ц. р., мені теж припала честь бути промовницею і в імені Українського Червоного Хреста ОДВУ в Америці зложити привіт та оповісти нашим естрам-канадійкам у першу чергу про наші заходи й працю для справи визволення України.

Публика радо витала не тільки мене, але також інших представників від українських націоналістів з Америки, бо їх приявність доказує, що українські націоналісти, деб вони не були, творять одну велику родину, яка, ведена безсмертною ідеєю їхнього вожда Коновальця, стала рамя в рамя з українською нацією до визволення України!

В суботу, 23-го липня ц. р., продовжаються дальші наради за уложеною програмою. Ми бачимо, як делеґати радять поважно над усіми справами: поширювання націоналістичної ідеї, посилення збірок на визвольну боротьбу і т. д. Комісії також працюють над поодинокими справами. Крім того окремо нараджуються підорганізації УНО: Українська Стрілецька Громада (УСГ), Організація Українок Канади ім. О. Басараб (ОУК), Молодих Українських Націоналістів (МУН) та удільовців видавництва „Новий Шлях".

Вечором в одній з найбільших та найкращих саль Торонта відбувся величавий концерт з нагоди Конференції УНО. Враження з того концерту лишаються незатертими. Програма добірна й добре виконана. Понад чотири тисячі людей приглядалися, як українські мистецькі сили пописувалися не тільки перед своїми, але й перед чужинцями. На концерті було багато канадійців та представників інших, прихильних нам народів.

Місцева торонтонська преса широко розписувалася про концерт, бо був він дійсно репрезентаційний.

На третій день Конференції, цебто в неділю, 24-го липня, біля пять тисяч українців зорганізували величавий похід вулицями Торонта. Відбулося врочисте складання вінка на Могилі Незнаного Вояка Канади. Наша молодь, відділи МУН, взяла участь у своїх пишних організаційних одностроях. Цілий похід, що був супроводжений орхестрою У. Н. О. з Кіркленд Лейку, Онт., виказав справжню нашу організованість. До походу приглядалося численне населення Торонта.

Пополудні тогож дня на летунській площі під Торонтом відбулося торжественне посвячення літака МУН, що його названо іменем вожда Евгена Коновальця „Евген". Тут теж відбулися вправи учнів летунської школи з Ошави, де молоді наші пільоти, як п. Владика й інші, доконували дуже високих скоків з літаків при помочі легкопадів.

У тому самому часі відбувся фестин, чи, як ми називаємо в Америці, пікнік. І тут ми могли бачити великі маси народу. Там посвячувано прапор Стрілецької Громади. При всіх тих оказіях виголосили відповідні промови провідники з Канади та наші представники ОДВУ зо Злучених Держав Америки.

Вечором зїздовий комітет влаштува у готелі „Кінґ Едвард" великий бенкет у честь гостей і делеґатів. Тут уже ми бачили представників канадійських місцевих організацій та властей, як теж деяких чужих консулів, як німецького, норвезького та панамського. Артистичні виступи та промови визначних націоналістів і чужинців входили в програму вечора.

Стефанія Галичин,
організаторка УЧХ—ОДВУ.

(Кінець буде).

ПРОТОКОЛ

з нарад головного екзекутивного комітету У. Н. Союзу, які відбулися 13-го серпня 1938 року в головній канцелярії У. Н. Союзу під ч. 81-83 Ґренд Стріт, Джерзі Сіти, Н. Дж.

На зборах були приявні: головний предсідник М. Мурашко, заступник головного предсідника Г. Герман, заступниця головного предсідника Марія Малевич, головний рекордовий секретар Д. Галичин і головний фінансовий секретар-касієр Р. Слободян.

Наради почались у годині 5-тій пополудні. Збори відкрив головний предсідник, заявляючи, що саме тепер скінчено спеціяльний мітінґ членів У. Н. Союзу, який то мітінґ був скликаний у **справі злуки** Згоди Братств з У. Н. Союзом на день 13-го серпня. Отже на тих зборах члени відголосували справу злуки Згоди Братств з У. Н. Союзом, ухваливши ось-таку постанову: „Постановляємо, що цей спеціяльний мітінґ членів У. Н. Союзу отсим погоджується й одобряє умову й плян злуки й реасекурації У. Н. Союзу й Згоди Олифантських Товариств, яку то умову одобрив уже перед тим головний екзекутивний комітет У. Н. Союзу".

Опісля головний предсідник предложив для полагодження і вирішення такі справи:

Морґеджі. Рішено уділити перший морґедж у сумі $7,000 на реальність Т. Кушніра під ч. 20 Вудлон евеню, Джерзі Сіти, Н. Дж.

Купно бондів. Постановлено закупити такі бонди: Індіанаполіс Повер енд Лайт 3¾% за $18,000; Толідо Едісон 3½% за $33,480; Ню Йорк Стім Корпорейшен 3½% за $62,000; Сити оф Бейон 4¼% за $50,690 і Тавншіп оф Юніон 4½% за $15,900.

Продаж бондів. Рішено продати отсі бонди: Бофало Дженерел Електрік 4½% за $13,270.20, за які заплачено $13,320; Тавншіп оф Філіпсбурґ 4¼% за $33,649.29, за які заплачено $30,000; Ньюарк Скул 4½% за $25,500, за які заплачено $25,610; Тавншіп оф Тінек 4¼% за $32,895, за які заплачено $30,750; Боро оф Тенефлай 4% за $32,251.30, за які заплачено $30,664.57; Юнайтед Стейтс Трежюрі 2½% за $76,500, за які заплачено $74,984.38.

Збори закінчено в семій годині ввечір.

Д. Галичин, гол. рек. секр.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

РАДІОВІ ДОПИСИ.

Недавно тому на сторінках нашої газети були поміщені голоси читачів у справі радіових програм. Один з дописувачів, котрого голос уже був поміщений, прислав нам недавно ще один голос, у якім між іншим каже:

„Радіові програми повинні відіграти в ділянці виховної праці велику ролю. Українські молоді й старшим потрібні радіові авдиції такої форми й змісту, що звязували слухачів з сучасним життям народу, його щоденними духовими і суспільними зацікавленнями та вірно передавали наші культурні й мистецькі надбання".

Як бачимо, все сказано гарно, граматично, розумно. Але що це все значить? Які саме форми радіових авдицій звязують слухачів з життям народу, а які не звязують? Котрі авдиції щодо змісту церобляють, а котрі цього не роблять? Котрі радіові авдиції звязують слухачів зо щоденними духовими й суспільними зацікавленнями, а котрі ні? Котрі вірно передають наші культурні й мистецькі надбання, а котрі ні? І т. д.

Про це все дописувач ні гнше. Чи каже він щонебудь своїм дописом, як цього не каже?

ХЛІБ І ДУХ БОЖИЙ.

Каже цей дописувач:

„Заходить питання про ціль українських радіових програм. Чи ціллю їх є: „робити житя" для завідувачів, чи звязувати молодь і старших емоціонально та розумово з сучасним життям народу, його потребами та розвитковими змаганнями?...

„З гарячої любови до себе наші заповідачі стисло придержуються першої цілі, а цілком забувають за другу. Як під культурно-освітнім так і під мистецьким оглядом наші програми не виконують свойого завдання".

Виходилоб, що радіові програми малиб виконувати лише другу ціль. Але як же тоді заповідачі мають жити? Самим духом божим? У деяких державах радіові стації всі державні, а заповідачів удержує держава. В Америці радіові стації приватні, а уряд заповідачів не удержує. Вони дістають удержання від приватних осіб або підприємств, або удержуються самі самостійним підприємством.

Як жеж тоді дописувач думає це питання розвязати? Просто подавши гарний ідеал, а не сказавши, як його виконати?

ЧИ ЦЕ ДІЯЛЬНІСТЬ?

Пише інший дописувач допис про діяльність одної організації.

Допис складається: з заклику складати жертви в будучині; з заклику до членів присилати якнайскорше якісь позіслані ним книжки на адресу; з заклику до молоді прийти на пікнік, бо там будуть бейзболові змагання; з заповідження оголошення в газеті про пікнік; з осторогі членів відноситися в організаційних справах лише до підписаного секретаря на наступну адресу...

Представмо собі, що кожний читач газети прислав такий допис про діяльність своєї організації, до котрої він належить.

МИ ВЖЕ ВСЕ ЗНАЄМО ПРО ПОГОДУ.

До редакції наспів теж недавно тому допис, на котрому було написано виразно, про яку справу він говорить. Та про ту справу в дописі говорилося лише при кінці, а в решті допису говорилося про все інше, лише не про неї.

Англійський письменник Джеймс Аґейт, подаючи ради молодим повістярам, оповідає з власного життя, як це він, будучи молодим подорожним продавцем, заходив у Манчестері до одного підприємства, на дверях канцелярії котрого був напис: „Ми знаємо все про погоду. Просимо говорити про свою справу й відійти". Він радить повістярам чимскорше приступати до справи і, як можна найскорше, її кінчити.

Я можу цю саму пораду дати дописувачам.

БОЙКОТ КОМУНІСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

Основування комуністичних ячейок у сколективізованих рільних господарствах советського Союзу стрічається з рішучим спротивом селян. Вони бойкотують комуністичні організації і навіть переслідують тих, які за намовою чи під загрозою вступають до партії. І так, у воронізькій окрузі існують ячейки комуністичної партії ледви в 319 колхозах на загальне число 5,328 колхозів. Крім того в 2,500 колхозах взагалі нема комсомольських ячейок. Це найкращий доказ, що село в СССР рішуче поборює вплив комуністичної партії, що в останніх часах може контролювати настрої селян лише через управи колхозів і управи машино-тракторних стацій, що складаються виключно з комуністів.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ЙОНКЕРС, Н. Й.

Збірка на У. Н. Дім у Носові.

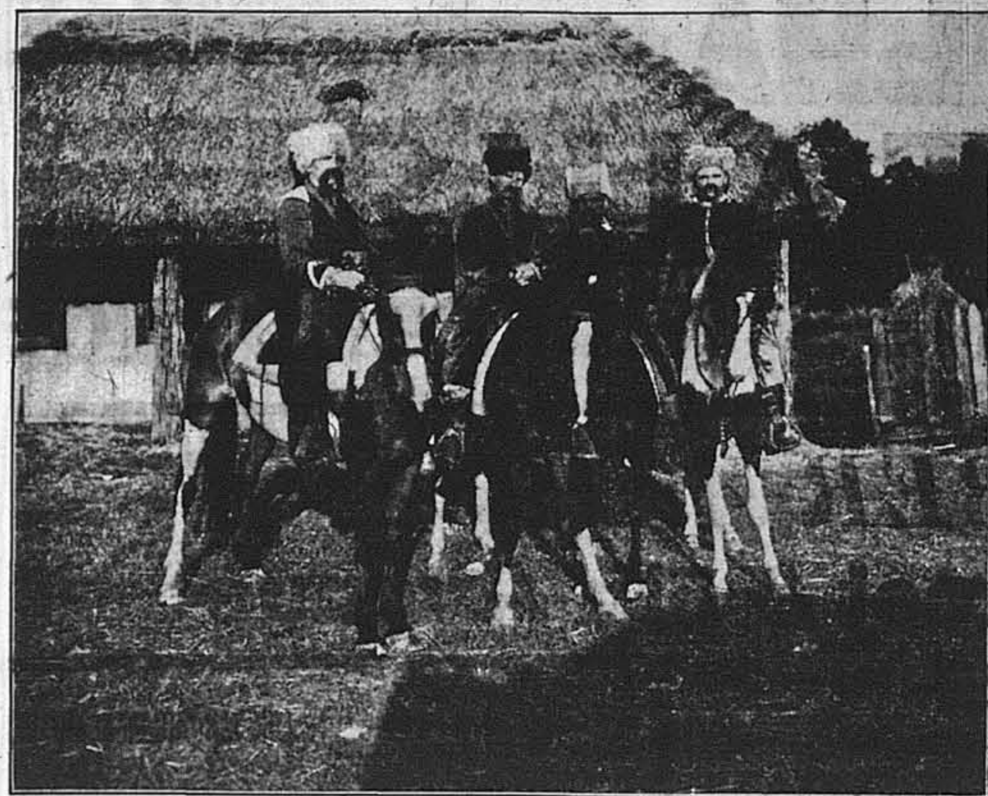
Комітет У. Н. Дому села Носів, пов. Підгайці, звернувся до нас, щоб ми помогли йому докінчити Народній Дім. Ми зараз взялись до роботи і перевели збірку між своїми односельчанами і знайомими. Зібрано $60, котрі зараз вислано міжнародним чеком на руки комітету, котрого головою є Микола Пушка, а секретарем Стефан Скорик.

Зложили по $5: Д. Хархан, В. Струж, А. Волох, І. Заводовський, М. Фатюк; І. Чабаранок $3; по $2: І. Бобецький, Е. Біленький, Е. Душник; по $1: М. Струж, Т. Мороз, С. Гарбачевський, Д. Кифор, І. Хурхан, М. Клюба, М. Скольський, Анна Чудакевич, П. Рокицький, Г. Бардак, В. Палащук, Х. Лесько, А. Чудакевич, С. Малярський, С. Хархан, Марія Коржатюк, П. Задорецький, Е. Біленький, Анна Гриб, Д. Рокицький, І. Юрків, В. Венгер, М. Сулима, Д. Рокицький (з Бронксу), А. Палащук; по 50 ц.: П. Барила, С. Кучма; Д. Перепилюк 30 ц.; Е. Бобецький 25 ц.

Всім жертводавцям, котрі причинилися своїми жертвами до того, щоб наше село було нарівні з іншими, складаю щиру подяку.

Михайло Фатюк,
357 Walnut St., Yonkers, N. Y.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЧОТИРИ ЗАПОРОЖЦІ З ФІЛЬМИ „ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ".

ЯК ТВОРИТЬСЯ „ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ"

Кілька літ тому знайшов я в недільнім виданні „Шікаґо Геральд-Егземинер" статтю, підписану славним німецьким історином, Емілем Людвиґом. Вона була написана з такою силою, що її провідні думки ще до нині осталися в моїй памяті. Між іншим Людвиґ сказав там таке:

„Німеччина це не є німецький край, німецькі гори й ріки, німецьке населення, німецькі інституції й німецька мова там за морем, на німецьких землях. Ні! Німеччина є всюди, де процвитає німецька мова, німецька культура, де друкують німецькі ґазети, де мешкають німці, де твориться німецьке життя".

Я задумався над тими словами й зробив порівняння: коли німці описують Німеччину в такий спосіб, то чому не моглиб українці робити таксамо. Чейже ми ще не хочемо вмирати, чейже й ми ще щось творимо, до чогось прямуємо!

*

У стейті Ню Джерзі, в містечку Нютон, фільмують тепер нашого безсмертного „Запорожця за Дунаєм". Щоб фільма могла вірно віддати українське життя-буття, треба було побудувати там ціле українське село до найменших подробиць. Щоби показати глядачеві козацьку бувальщину, треба було збудувати Запорозьку Січ. Все це представлено так докладно, що маєте враження, що знаходитеся десь в Україні. Ось образець самої Січи:

Над озером, що викликує враження широкого Дніпра, розложилася Запорозька Січ. Широка й височезна брама, з дашком, що нагадує гребінь півня, стоїть імпозантно й гордо. Високий частокіл окружає Січ, обведений ровом із водою. Це має бути охорона козацького селища від татар та інших ворогів. Перед головною брамою стоїть висока башта, звідки вартівник може легко добачити підходячого неприятеля. Коли наближалися турки або татари, вартовий запалював велику бочку смоли, щоб остерегти козаків перед небезпекою. З горба та від води лунає голос вартових: „Коло нас, хрещених, спокій!" Цей оклик несеться трьома відгуками з горба на горб, а потім завмирає, розстелившися на плесі озера. Сонце своїми життєдайними промінями обхоплює всю природу та пригортає її до свого лона, як мати дитину. Цвіркуни заспівали своїм питомим хором якусь мельодію, незрозумілу для людського вуха. Ріжнокольорові мотилі перелітають із цвітки на цвітку, висисаючи з них нектар своїми ніжними сисальцями. Легенький вітрець колише травою та потрясає листям поблизьких кленів і берестів. У гущавині дозріли вже ягоди ожин та бзини. По озері сунуться тихо човни, ледве дотикаючи веслами сріблистої поверхні води. Десь іздалека долітають до нас людські голоси. Під частоколом запіяв півень, а далеко, в селі, загавкав пес. На самій середині Січи стоїть стара, похилена церковця, а з високої дзвіниці несеться гомін дзвона, що скликає січову братію на молитву. Золотий трираменний хрест підняв свої руки до високого неба...

Серед усієї цеї краси ви лягаєте собі горілиць на траву й, підібравши руки під голову, дивитеся на голубий небосклін та даєте думкам волю. Перед вашими очима, мов у калейдоскопі, перебігає бистро життя-буття нашого вільного козацтва, Запорозької Січи й цілої славної України. Якого нещастя не пережила та наша Україна до козацької доби! Якої недолі не перетерпіла до останньої світової війни! Яких наруг і злиднів не переносить Україна тепер, під почвірною ворожою займанщиною!

Чуєте, як вас щось тисне за горло, як ваше зворушення росте, як ваші очі мимоволі зрошуються сльозами. „Що це таке діється зо мною?" — питаєте себе шопотом. „Яж тепер знаходжуся в українськім фільмовім селі в Нютоні, а не десь-там далеко, в Україні! Цю американську Запорозьку Січ не будували чейже наші славні запорожці, а Трач, Шуран і Ґузда з Нюарку, Вінтоняк із Ню Йорку, Токарик із Мус Джо, Соск., Волковецький із Шікаґо, Фіньчук із Монтреалу, Масняк і Яцина з Вінніпеґу. Чогож отже бентежити тут душу?

Але говори з душею, коли вона цього не розуміє, чи не хоче розуміти, а вічно питає: А деж та наша справжня Запорозька Січ? Що з нею сталося?

Шукаєте відповіди, а її зовсім нема. Душа цього не розуміє й піддається новому вибухові сентименту. Дoросла людина ніяковіє й зачинає пхинькати, як мала дитина.

А ті вогненні слова Еміля Людвиґа палять мою душу: „Україна не лише там на українських землях, полях, ріках, горах і лісах, але також там, де живуть українські люди, де лунає українська мова, де твориться українське життя, українська культура, де гомонить наша незрівняна пісня й де мати приколисує дитинку до сну українським „Ой, люлі, люлі".

Фільма „Запорожець за Дунаєм" буде ще одним потвердженням цієї істини, проголошеної славним німецьким ученим. Вона докаже, що й тут, на канадійській і американській землі, також бється щире українське серце, також живе наша Україна!

Г. Ватаманюк.

ОРҐАНІЗАТОРКИ „ДРУЖИНИ КНЯГИНІ ОЛЬГИ" ПРО ОРҐАНІЗАЦІЮ

Пп. Мілена Рудницька й Константина Малицька осьтак пояснюють цілі й завдання орґанізації „Дружини Княгині Ольги" в листі до українок в Америці:

„Подаємо до Вашого відома, що 12 липня ц. р. на довірочній нараді у Львові покликано до життя нову українську орґанізацію, що приняла назву „Дружина Княгині Ольги".

„Нова орґанізація повстала в незвичайно відповідальному моменті, коли грозила небезпека, що з фронту національної боротьби буде виключене жіноцтво, і то саме тоді, як український народ переживає небувалий досі наступ. Ініціяторки нової орґанізації порішили рятувати надбання поверх 50-літньої діяльности українського жіноцтва і дальше їх розбудовувати, та приступають до нового діла з твердою надією, що ентузіязм і енерґія українського жіноцтва в короткому часі здвигнуть на руїнах нову будівлю, ще могутнішу, ще величнішу, як була давня.

„Нову орґанізацію назвали ми „Дружиня Княгині Ольги", щоб у цей ювилейний рік 950-ліття хрещення Руси-України звеличати память першої християнської княгині на київському престолі, великої, мудрої володарки, що сильною рукою тримала в ладі молоду державу, перша навязала взаємини із західньою Европою і синові Святославові вистелила дорогу до слави. Хочемо йти її слідами: бути святі серцем, сильні душею, далекозорі умом.

„Дружина Княгині Ольги" не є статутовим товариством, а політичною орґанізацією, яка не потребує в Польщі затвердження влади і має більше можливостей та ширший круг діяння, як товариства статутові. В політичній орґанізації можна вести працю не тільки над піднесенням освітнього і господарського рівня членів, але теж оборону політичних прав українського народу та працювати над національно-політичним усвідомленням українського жіноцтва.

„Ми не сумніваємося, що наші Сестри в Америці, які завсіди відносилися так прихильно до змагань і праці українського жіноцтва в старому краю, окружать такою самою прихильністю й любовою і нову орґанізацію галицького жіноцтва і поможуть їй скріпити свої сили та стати могутнім чинником у житті української нації.

„Робимо теж заходи, щоб від вересня ц. р. відновити видання часописів „Жінка" й „Українка".

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

БРИСТОЛ, КОНН.

На визвольну боротьбу.

Українське жіноче т-во „Любов у Бристолі присвятилося працювати для добра Рідного Краю в той спосіб, що помагає інвалідам, політичним вязням, Рідній Школі, сиротам у краю і тут на еміґрації. Щирою жертвою помагає всім, кому може.

Підчас теперішнього безробіття тяжко роздобути грошей на всі цілі. Тому в порозумінні з панею Маланчук з Меріден, Конн., воно влаштувало малу театральну виставу в церковній салі в Терисвил, Конн. Сама вистава випала дуже гарно, але внаслідок дощу того дня людей прийшло мало. З вистави було чистого доходу $4.

Перед виставою п. А. Маланчук згадав про траґічну смерть бл. п. полк. Е. Коновальця і завізвав усіх присутніх встати з місць та віддати честь покійному. Притім п. Маланчук сказав кілька патріотичних слів та завзивав присутніх до праці так довго, доки не повстане вільна Україна, та не буде пімщена смерть вожда українських націоналістів.

Дня 31 липня наше товариство влаштувало пікнік в гром. Теодора Кінаша. На цей пікнік пані Маланчукова подарувала ляльку, що з її продажу прийшло $11. З пікніку було чистого приходу $3.80. Крім того присутні зложили на визвольну боротьбу $6.80. Разом усіх грошей $25, які вислано через Обєднання на визвольну боротьбу. Притім згадане товариство закликає місцевих жінок, щоб ставали до орґанізованої праці в напрямі визвольної боротьби з чужої неволі.

За уряд: **Д. Савяк, К. С., М. Бойко.**

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Місячні збори Товариства ім. Тараса Шевченка, від. 64., відбудуться в суботу, 3. вересня, в годині 7. ввечір, на St. Boniface Hall, 345 Main St. Просимо всіх прибути. — Петро Криловський, предс.; Іван Бурнас, секр.; Сергій Вінярський, кас.; Стефан Сосовський, рек. секр.

ВІЛКС-БЕРРИ, ПА. Триквартальні збори Братства св. Івана Хрестителя, від. 223., відбудуться в неділю, 4. вересня ц. р., в церковній галі при Рівер ул., зараз по Сл. Божій. Кожний член обовязаний прибути на ці збори, бо є кілька важних справ до полагодження. Довгуючі члени мають вирівняти свої місячні залеглости, щоби не зволікати з місяця на місяць. — Іван Онищак, рек. секр.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Триквартальні збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181., відбудуться 4. вересня, в годині 1. пополудні, в У. Н. Домі на Комплилай Гил. Просимо всіх членів прийти на означений час. Неприбувший член буде караний. — С. Шевчук, предс.; П. Тиняк, кас.; П. Черкас, секр.

Рабінове чудо.

Чуєте, приїхало таке велике біда на двох колесах, стало за горбком, зробило собі два рази — піх-пах! і ціле місто зачало горіти. Ваше віра гасило — не згасило, польське віра гасило — не згасило, але як догаряло останне хата, приїхав рабе, покропив і вогонь загас.

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ.

(82)

Та чим сильніше натискав Ґолм на ніж, що знаходився в руках Івонни, тим більше опиралась дівчина й не допускала, щоб той ніж застряг у грудях Дика. Нагло вона сіпнулася з цілої сили і, вириваючися з рук Ґолма, впала на землю. Рівночасно з тим „святий" ніж випав з її рук і впав на камінь. Ґолм зжахнувся, бо це було блюзнірством.

Цей ніж не повинен був доторкатися землі. Ця нова „образа" їхнього божка знов вимагала від дикунів якоїсь кровної жертви. Бо, за їх розрахунком, вони поповнили супроти свого божка стільки гріхів, що під ними мала розступитися земля. В крайньому гніві один з дикунів вхопив за дрючок і кинувся до Івонни, щоб їй розвалити голову.

А лев, прискочивши з горбка, станув перед гуртом дикунів і не знав, що далі робити. Він не знав, котрий з них найнебезпечніший. В тому моменті надійшов Док і, побачивши, як дикун підніс дрючок над Івонною, вказав пальцем його та заохотив льва до нападу. Одним довгим і бистрим скоком лев кинувся на дикуна і заки він успів убити Івонну, сам зазнав смерти.

В той час, коли Джад-бальджа розправлявся з одним дикуном, Ґолм у напівбожевільному стані кричав: „Крови, крови для божка, скорше, бо тяжка кара на нас звалиться". Миттю він підняв ніж і почав гарячково відмовляти над ним молитву, щоб нею „очистити" його з землі. А далі з диким окликом він кинувся до Дика, що лежав на жертівнику.